

Roll No.

065

Total No. of Questions : 19]

[Total No. of Printed Pages : 11

SS

2323

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
AGRICULTURE (Theory)

(Common for Humanities, Science and Agriculture Groups)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time Allowed : 3 Hours

Maximum Marks : 70

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ: (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 065 ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 28 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਹੀ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਉੱਤਰ ਨਾ ਕੱਟੋ ।
- (v) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਦਿਓ ।
- (vi) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :
- ਭਾਗ-I :** ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ' ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 3 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਸਹੀ/ਗਲਤ ਕਥਨ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 4 : ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਚਾਰ 'ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਭਾਗ-II :** ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ-ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ।
- ਭਾਗ-III :** ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ 100% ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ ।

ਭਾਗ-I

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ : 8×1=8
- (i) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੋਂ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਰੂੜੀ ਖਾਦ (ਅ) ਹਰੀ ਖਾਦ
 (ੲ) ਕੰਪੋਸਟ ਖਾਦ (ਸ) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ
- (ii) 'ਮਟਰ ਅਗੋਤਾ-6' ਕਿਹੜੀ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਮੂਲੀ (ਅ) ਮਟਰ (ੲ) ਗਾਜਰ (ਸ) ਸ਼ਲਗਮ
- (iii) ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਦਿਲ (ਅ) ਗੁਰਦਾ (ੲ) ਫੇਫੜਾ (ਸ) ਰੁੰਮਨ
- (iv) ਵ੍ਹਾਈਟ ਲੈਗਹਾਰਨ ਮੁਰਗੀ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਦੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਚਿੱਟੇ (ਅ) ਲਾਲ (ੲ) ਭੂਰੇ (ਸ) ਕਾਲੇ
- (v) ਇੱਕ ਬੀਜ-ਪੱਤਰੀ ਪੌਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਛੋਲੇ (ਅ) ਮੱਕੀ (ੲ) ਮਟਰ (ਸ) ਮੂੰਗੀ
- (vi) ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਰ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ? 1
 (ੳ) ਅੰਡਕੋਸ਼ (ਅ) ਪਰਾਗ ਨਲੀ
 (ੲ) ਪੁੰਕੋਸ਼ (ਸ) ਸਟਿਗਮਾ
- (vii) ਹੋਮੋ ਸੇਪੀਐਂਸ ਕਿਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਸ਼ੇਰ (ਅ) ਹਾਥੀ (ੲ) ਹਿਰਨ (ਸ) ਮਨੁੱਖ
- (viii) ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? 1
 (ੳ) ਸ਼ਹਿਦ (ਅ) ਦੁੱਧ (ੲ) ਮਾਸ (ਸ) ਆਂਡੇ
2. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਭਰੋ : 8×1=8
- (i) ਕਣਕ _____ ਦੀ ਫਸਲ ਹੈ । (ਹਾੜੀ/ਖਰੀਫ਼) 1
- (ii) ਉਮਰਾਨ _____ ਦੀ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮ ਹੈ । (ਮੂਲੀ/ਬੇਰ) 1
- (iii) ਹੋਲਸਟੀਅਨ ਫਰੀਜ਼ੀਅਨ ਗਾਂ ਦੀ _____ ਨਸਲ ਹੈ । (ਵਿਦੇਸ਼ੀ/ਦੇਸੀ) 1
- (iv) ਬਰਡ ਫਲੂ ਬਿਮਾਰੀ _____ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ । (ਮੁਰਗੀਆਂ/ਮੱਛੀਆਂ) 1
- (v) ਨਿਸ਼ੇਚਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁੱਲ ਤੋਂ _____ ਬਣਦਾ ਹੈ । (ਤਣਾ/ਫਲ) 1
- (vi) ਪੌਦੇ _____ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ । (ਨਿਰਜੀਵ/ਸਜੀਵ) 1
- (vii) ਖਰਗੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸਾਹ ਅੰਗ _____ ਹਨ । (ਫੇਫੜੇ/ਗੁਰਦੇ) 1
- (viii) ਕੀਟਾਂ ਵਿੱਚ _____ ਜੋੜੇ ਲੱਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । (ਦਸ/ਤਿੰਨ) 1

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ/ਗਲਤ ਚੁਣੋ : 8×1=8
- (i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਮੈਰਾ (ਦੋਮਟ) ਜ਼ਮੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ । 1
- (ii) ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਨਦੀਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਗਦਾ ਹੈ । 1
- (iii) ਅੰਗੂਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੌਦੇ ਕਲਮ ਲਗਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 1
- (iv) ਮੁਰਗੀਆਂ ਮਾਸ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । 1
- (v) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਧੰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ । 1
- (vi) ਹਰੇ ਚਾਰੇ (ਪੱਠਿਆਂ) ਦੇ ਅਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 1
- (vii) ਗਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝ ਬਣਧਾਰੀ ਜੰਤੂ ਹਨ । 1
- (viii) ਕੀਟਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 1

4. ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ : 4×1=4
- (i) ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ (ੳ) ਊਠ 1
- (ii) ਮੱਝ ਦਾ ਔਸਤ ਗਰਭ ਕਾਲ (ਅ) ਪੌਦੇ ਲਈ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣਾ 1
- (iii) ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ (ੲ) 310 ਦਿਨ 1
- (iv) ਮਾਰੂਥਲ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ (ਸ) ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ 1

ਭਾਗ-II

- ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ-ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ : 11×2=22
5. ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੀਟਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
6. ਟਮਾਟਰ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
7. ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 2
8. ਝੋਨੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕਿਸੇ ਦੋ ਫ਼ਸਲੀ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
9. ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
10. ਗਊਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠੇ ਜਾਂ ਗਰਮੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ । 2
11. ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ ਅਧੀਨ ਪਾਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
12. ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ । 2
13. ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? 2
14. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? 2
15. ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2

ਭਾਗ-III

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

4×5=20

16. ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਜ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 5
ਜਾਂ
ਮੱਕੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਓ : 5
- (i) ਦੋ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ
(ii) ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ
(iii) ਬੀਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ
(iv) ਝਾੜ (ਉਪਜ)
(v) ਵਾਢੀ
17. ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕੋਈ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ । 5
ਜਾਂ
ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਚੂਚੇ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕੋਈ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ । 5
18. ਗ੍ਰੈਮਿਨੀ ਫੈਮਿਲੀ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ । 5
ਜਾਂ
ਆਕਸੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਣ-ਆਕਸੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਜ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 5
19. ਫਾਈਲਮ ਪ੍ਰੋਟੋਜ਼ੋਆ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲੱਛਣ ਲਿਖੋ । 5
ਜਾਂ
ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 5

(Hindi Version)

- ਨੋਟ: (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 065 अवश्य लिखें ।
(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें मुख पृष्ठ सहित 28 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं ।
(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जाएगा ।
(iv) कोई अतिरिक्त शीट नहीं मिलेगी । इसलिए उचित उत्तर ही लिखें और लिखा हुआ उत्तर न काटें ।
(v) प्रत्येक प्रश्न का उत्तर समाप्त हो जाने के पश्चात् एक लाइन लगा दीजिए ।
(vi) प्रश्न-पत्र को तीन भागों में बाँटा गया है :
भाग-1: इस भाग में चार प्रश्न हैं । सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
प्रश्न सं. 1: इसके आठ उप-भाग हैं । इसमें आठ एक-एक अंकों के 'बहुविकल्पी प्रश्न' हैं ।

प्रश्न सं. 2 : इसके आठ उप-भाग हैं। इसमें आठ एक-एक अंकों के 'रिक्त स्थान भरो' प्रश्न हैं।

प्रश्न सं. 3 : इसके आठ उप-भाग हैं। इसमें आठ एक-एक अंकों के 'सही/गलत कथन' प्रश्न हैं।

प्रश्न सं. 4 : इसके चार उप-भाग हैं। इसमें चार एक-एक अंकों के 'सही मिलान करो' प्रश्न हैं।

भाग-II : इस भाग में दो-दो अंकों वाले ग्यारह प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग एक-दो वाक्यों में दीजिए। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

भाग-III : इस भाग में पाँच-पाँच अंकों वाले चार प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग पाँच-छह वाक्यों में दीजिए। इन प्रश्नों में 100% आंतरिक छूट है।

भाग-I

1. निम्नलिखित बहुविकल्पी प्रश्नों के सही उत्तर का चयन कीजिए : 8×1=8

- (i) निम्नलिखित में से जैविक खाद कौन-सी है ? 1
- (क) रुड़ी खाद (ख) हरी खाद
(ग) कम्पोस्ट खाद (घ) इनमें से सभी
- (ii) 'मटर अगेता-6' किस सब्जी की उन्नत किस्म है ? 1
- (क) मूली (ख) मटर
(ग) गाजर (घ) शलगम
- (iii) जुगाली करने वाले जानवरों के पेट में सबसे बड़ा महत्वपूर्ण अंग कौन-सा है ? 1
- (क) दिल (ख) गुर्दा
(ग) फेफड़े (घ) रुमेन
- (iv) सफेद लेगहार्न मुर्गी किस रंग के अंडे देती है ? 1
- (क) सफेद (ख) लाल
(ग) भूरे (घ) काले
- (v) एकबीज-पत्री पौधा कौन-सा है ? 1
- (क) चना (ख) मक्का (ग) मटर (घ) मूँग
- (vi) फूल के नर भाग को क्या कहते हैं ? 1
- (क) अंडाशय (ख) पराग नली
(ग) पुंकेसर (घ) वर्तिकाग्र
- (vii) होमो सेपियन्स किसका वैज्ञानिक नाम है ? 1
- (क) शेर (ख) हाथी
(ग) हिरण (घ) मनुष्य
- (viii) मधुमक्खियाँ मुख्यतः क्या प्राप्त करने के लिए पाली जाती हैं ? 1
- (क) शहद (ख) दूध
(ग) मांस (घ) अंडे

2. निम्नलिखित रिक्त स्थानों में कोष्ठक में से ठीक शब्द चुनकर भरें : 8×1=8
- (i) गेहूँ _____ की फसल है। (रबी/खरीफ) 1
- (ii) उमरान _____ की उन्नत किस्म है। (मूली/बेर) 1
- (iii) होल्स्टीन फ्रीजियन, गाय की _____ नस्ल है। (विदेशी/देशी) 1
- (iv) बर्ड फ्लू बीमारी _____ को लगती है। (मुर्गियों/मछलियों) 1
- (v) निषेचन के बाद फूल से _____ बनता है। (तना/फल) 1
- (vi) पौधे _____ वस्तुएँ हैं। (निर्जीव/सजीव) 1
- (vii) खरगोश में मुख्य श्वसन अंग _____ हैं। (फेफड़े/गुर्दे) 1
- (viii) कीटों में _____ जोड़ी टाँगें होती हैं। (दस/तीन) 1

3. निम्नलिखित कथनों में से सही / गलत का चयन कीजिए : 8×1=8
- (i) कृषि के लिए दोमट मिट्टी सर्वोत्तम मानी गयी है। 1
- (ii) गुल्ली-डंडा खरपतवार धान की फसल में उगता है। 1
- (iii) अंगूर के नए पौधे कलम लगाकर तैयार किए जाते हैं। 1
- (iv) मुर्गियाँ मांस और अंडे प्राप्त करने के लिए पाली जाती हैं। 1
- (v) कृषि आधारित धन्धों में से डेयरी फार्मिंग का धंधा सर्वोत्तम है। 1
- (vi) हरे चारे के अचार को साइलेज कहते हैं। 1
- (vii) गाय और भैंस स्तनधारी जंतु हैं। 1
- (viii) कीटों के रक्त का रंग हरा होता है। 1

4. सही मिलान कीजिए : 4×1=4
(i) नाइट्रोजन-युक्त खाद	(क) ऊँट	1
(ii) भैंस का औसत गर्भकाल	(ख) पौधे के लिए भोजन बनाना	1
(iii) पत्तों का मुख्य कार्य	(ग) 310 दिन	1
(iv) मरुस्थल का जहाज	(घ) यूरिया और अमोनियम सल्फेट	1

भाग-II

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-दो वाक्यों में दीजिए : 11×2=22

5. फसलों को नुकसान पहुँचाने वाले किन्हीं चार कीटों के नाम लिखिए। 2
6. टमाटर की किन्हीं चार उन्नत किस्मों के नाम लिखिए। 2

7. पौधों को फॉस्फोरस तत्व से होने वाले दो लाभ लिखिए। 2
8. धान आधारित कोई दो फसल चक्रों के नाम लिखिए। 2
9. दूध से तैयार किए जाने वाले किन्हीं चार पदार्थों के नाम लिखिए। 2
10. गर्मी या मद काल में आई गाय के कोई दो लक्षण लिखिए। 2
11. मुर्गी पालन (पोल्ट्री फार्मिंग) में पाले जाने वाले किन्हीं चार पक्षियों के नाम लिखिए। 2
12. मुर्गियों में कम अंडा उत्पादन के कोई दो कारण लिखिए। 2
13. पत्तियों के दो रूपांतरण कौन-कौन से हैं ? 2
14. प्रकाश-संश्लेषण के दो मुख्य चरण कौन-से हैं ? 2
15. खरगोश के श्वसन तंत्र के किन्हीं चार भागों के नाम लिखिए। 2

भाग-III

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर पाँच-छह वाक्यों में दीजिए : 4×5=20

16. जैविक खाद और रासायनिक खाद में कोई पाँच अंतर लिखिए। 5

अथवा

मक्का की खेती का संक्षिप्त विवरण निम्नलिखित अनुसार दीजिए : 5

- (i) दो उन्नत किस्में
- (ii) बीज की मात्रा
- (iii) बुवाई का समय
- (iv) उपज
- (v) कटाई

17. दुधारू पशु पालन के धंधे को सफल बनाने के लिए कोई पाँच मुख्य बातें लिखिए। 5

अथवा

मुर्गियों के चूजे खरीदते समय ध्यान रखने योग्य कोई पाँच बातें लिखिए। 5

18. घास कुल (ग्रेमिनी फैमिली) के पौधों के कोई पाँच आर्थिक महत्व लिखिए। 5

अथवा

ऑक्सी श्वसन और अनॉक्सी श्वसन में कोई पाँच अंतर लिखिए। 5

19. फाइलम प्रोटोजोआ के कोई पाँच लक्षण लिखिए। 5

अथवा

मृत पशुओं के कोई पाँच लाभ लिखिए। 5

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code / paper-code **065** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains **28** pages (including title page) and are properly serialled as soon as you receive it.
- (iii) Question /s attempted after leaving blank page /s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) No extra sheet will be given, so write to the point. Do not strike the written answer.
- (v) Draw a line at the end of each question.
- (vi) The question paper is divided into **three** parts :

Part-I : This section has **four** questions. All questions are compulsory.

Q. No. 1 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'Multiple Choice Questions' of one mark each.

Q. No. 2 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'Fill in the Blanks' questions of **one** mark each.

Q. No. 3 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'True/False statement' questions of **one** mark each.

Q. No. 4 : It has four sub-parts. It consists of four 'Match the Column' questions of **one** mark each.

Part-II : There are eleven questions of **two** marks each. Answer each question in about one-two sentences. All questions are compulsory.

Part-III : This part has four questions of **five** marks each. Answer each question in about five-six sentences. These questions have **100% internal choice**.

Part-I

1. Choose the correct answers to the following Multiple Choice Questions : 8×1=8

- (i) Which of the following is organic manure ? 1
- (a) Farmyard manure (b) Green manure
- (c) Compost manure (d) All of these
- (ii) 'Matar Ageta-6' is an improved variety of which vegetable ? 1
- (a) Radish (b) Peas (c) Carrot (d) Turnip

- (iii) Which is the largest important organ in the stomach of ruminant animals? 1
- (a) Heart (b) Kidney (c) Lung (d) ~~Rumen~~
- (iv) What colour eggs does the white leghorn hen lay? 1
- (a) ~~White~~ (b) Red (c) Brown (d) Black
- (v) Which is a monocotyledon plant? 1
- (a) Gram (b) Maize (c) Peas (d) Moong
- (vi) What is the male part of flower called? 1
- (a) Ovary (b) Pollen Tube
(c) Stamen (d) Stigma
- (vii) Homo sapiens is the scientific name of: 1
- (a) Lion (b) Elephant
(c) Deer (d) Human
- (viii) What are honey bees mainly reared to obtain? 1
- (a) ~~Honey~~ (b) Milk
(c) Meat (d) Eggs

2. Fill in the following spaces by selecting the correct word from the brackets : 8×1=8

- (i) Wheat is a _____ crop. (Rabi/Kharif) 1
- (ii) Umran is an improved variety of _____. (Radish/Bar) 1
- (iii) Holstein Friesian is a _____ breed of cow. (Foreign/Indigenous) 1
- (iv) Bird flu disease occurs in _____. (Chicken/Fishes) 1
- (v) After fertilization, the flower is converted to _____. (Stem/Fruit) 1
- (vi) Plants are _____ objects. (Non-living/Living) 1
- (vii) The main respiratory organs in rabbits are _____. (Lungs/Kidneys) 1
- (viii) Insects have _____ pairs of legs. (Ten/Three) 1

3. Choose *True / False* from the following statements : 8×1=8
(i) Loamy soil is considered best for agriculture.	<i>True</i>	1
(ii) Gulli danda (<i>Phalaris minor</i>) weed grows in paddy crop.	<i>True</i>	1
(iii) New grape plants are prepared by sowing cuttings.	<i>False</i>	1
(iv) Chickens are raised for meat and eggs.	<i>True</i>	1
(v) Dairy farming is the best among agriculture-based enterprises.	<i>True</i>	1
(vi) The pickle of green fodder is called silage.	<i>False</i>	1
(vii) Cows and buffaloes are mammals.	<i>True</i>	1
(viii) The blood of insects is green in colour.	<i>False</i>	1

4. Match the column : 4×1=4
(i) Nitrogenous fertilizers	(a) Camel ✓	1
(ii) Average gestation period of buffalo	(b) Make food for plants	1
(iii) Main function of leaves	(c) 310 days	1
(iv) Ship of the desert	(d) Urea and Ammonium Sulphate	1

Part-II

Answer the following questions in one or two sentences : 11×2=22

5. Write the names of any four pests which damage crops.	2
6. Write the names of any four improved varieties of tomato.	2
7. Write any two advantages of phosphorus to plants.	2
8. Write the names of any two paddy-based crop rotation.	2
9. Write the names of any four products that can be prepared from milk.	2
10. Write any two signs of a cow that is in heat.	2
11. Write the names of any four birds reared in poultry farming.	2
12. Write any two reasons for low egg production in hens.	2
13. Which are the two modifications of leaves ?	2
14. Which are the two main stages of photosynthesis ?	2
15. Write the names of any four parts of the rabbit's respiratory system.	2

Part-III

Answer the following questions in five-six sentences :

4×5=20

16. Write any five differences between organic fertilizers and chemical fertilizers. 5

OR

Give a brief description of maize cultivation as follows :

5

(i) Two improved varieties

(ii) Seed Rate

(iii) Time of sowing

(iv) Yield

(v) Harvesting

17. Write any five main tips for a successful dairy farming business. 5

OR

Write any five things to be kept in mind while buying baby chicks. 5

18. Write any five economic importances of plants of Gramineae family. 5

OR

Write any five differences between aerobic and anaerobic respiration. 5

19. Write any five characteristics of phylum Protozoa. 5

OR

Write any five benefits of dead animals. 5

Roll No.

065

Total No. of Questions : 19]

[Total No. of Printed Pages : 11

SS

2323

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
AGRICULTURE (Theory)

(Common for Humanities, Science and Agriculture Groups)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time Allowed : 3 Hours

Maximum Marks : 70

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ: (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 065 ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 28 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਹੀ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਉੱਤਰ ਨਾ ਕੱਟੋ ।
- (v) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਦਿਓ ।
- (vi) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :
- ਭਾਗ-I :** ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ' ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 3 : ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਅੱਠ 'ਸਹੀ/ਗਲਤ ਕਥਨ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 4 : ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਚਾਰ 'ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਭਾਗ-II :** ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ-ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ।
- ਭਾਗ-III :** ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ 100% ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ ।

ਭਾਗ-I

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ : 8×1=8
- (i) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੋਂ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਰੂੜੀ ਖਾਦ (ਅ) ਹਰੀ ਖਾਦ
 (ੲ) ਕੰਪੋਸਟ ਖਾਦ (ਸ) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ
- (ii) 'ਮਟਰ ਅਗੇਤਾ-6' ਕਿਹੜੀ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਮੂਲੀ (ਅ) ਮਟਰ (ੲ) ਗਾਜਰ (ਸ) ਸ਼ਲਗਮ
- (iii) ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਦਿਲ (ਅ) ਗੁਰਦਾ (ੲ) ਫੇਫੜਾ (ਸ) ਹੁੰਮਨ
- (iv) ਵ੍ਹਾਈਟ ਲੈਗਹਾਰਨ ਮੁਰਗੀ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਦੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਚਿੱਟੇ (ਅ) ਲਾਲ (ੲ) ਭੂਰੇ (ਸ) ਕਾਲੇ
- (v) ਇੱਕ ਬੀਜ-ਪੱਤਰੀ ਪੌਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਛੋਲੇ (ਅ) ਮੱਕੀ (ੲ) ਮਟਰ (ਸ) ਮੂੰਗੀ
- (vi) ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਰ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ? 1
 (ੳ) ਅੰਡਕੋਸ਼ (ਅ) ਪਰਾਗ ਨਲੀ
 (ੲ) ਪੁੰਕੋਸ਼ (ਸ) ਸਟਿਗਮਾ
- (vii) ਹੋਮੋ ਸੇਪੀਐਂਸ ਕਿਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮ ਹੈ ? 1
 (ੳ) ਸ਼ੇਰ (ਅ) ਹਾਥੀ (ੲ) ਹਿਰਨ (ਸ) ਮਨੁੱਖ
- (viii) ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? 1
 (ੳ) ਸ਼ਹਿਦ (ਅ) ਦੁੱਧ (ੲ) ਮਾਸ (ਸ) ਆਂਡੇ

2. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਭਰੋ : 8×1=8
- (i) ਕਣਕ _____ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਹੈ । (ਹਾੜੀ/ਖਰੀਫ਼) 1
- (ii) ਉਮਰਾਨ _____ ਦੀ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮ ਹੈ । (ਮੂਲੀ/ਬੋਰ) 1
- (iii) ਹੋਲਸਟੀਅਨ ਫਰੀਜ਼ੀਅਨ ਗਾਂ ਦੀ _____ ਨਸਲ ਹੈ । (ਵਿਦੇਸ਼ੀ/ਦੇਸੀ) 1
- (iv) ਬਰਡ ਫਲੂ ਬਿਮਾਰੀ _____ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ । (ਮੁਰਗੀਆਂ/ਮੱਛੀਆਂ) 1
- (v) ਨਿਸ਼ੇਚਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁੱਲ ਤੋਂ _____ ਬਣਦਾ ਹੈ । (ਤਣਾ/ਫਲ) 1
- (vi) ਪੌਦੇ _____ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ । (ਨਿਰਜੀਵ/ਸਜੀਵ) 1
- (vii) ਖਰਗੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸਾਹ ਅੰਗ _____ ਹਨ । (ਫੇਫੜੇ/ਗੁਰਦੇ) 1
- (viii) ਕੀਟਾਂ ਵਿੱਚ _____ ਜੋੜੇ ਲੱਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । (ਦਸ/ਤਿੰਨ) 1

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ/ਗਲਤ ਚੁਣੋ : 8×1=8
- (i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਮੈਰਾ (ਦੋਮਟ) ਜ਼ਮੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ । 1
- (ii) ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਨਦੀਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਗਦਾ ਹੈ । 1
- (iii) ਅੰਗੂਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੌਦੇ ਕਲਮ ਲਗਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 1
- (iv) ਮੁਰਗੀਆਂ ਮਾਸ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । 1
- (v) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਧੰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ । 1
- (vi) ਹਰੇ ਚਾਰੇ (ਪੱਠਿਆਂ) ਦੇ ਅਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 1
- (vii) ਗਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝ ਥਣਧਾਰੀ ਜੰਤੂ ਹਨ । 1
- (viii) ਕੀਟਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 1
4. ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ : 4×1=4
- (i) ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ (ੳ) ਊਠ 1
- (ii) ਮੱਝ ਦਾ ਔਸਤ ਗਰਭ ਕਾਲ (ਅ) ਪੌਦੇ ਲਈ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਣਾ 1
- (iii) ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ (ੲ) 310 ਦਿਨ 1
- (iv) ਮਾਰੂਥਲ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ (ਸ) ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ 1

ਭਾਗ-II

- ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ-ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ : 11×2=22
5. ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੀਟਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
6. ਟਮਾਟਰ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
7. ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 2
8. ਝੋਨੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕਿਸੇ ਦੋ ਫ਼ਸਲੀ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
9. ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
10. ਗਊਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠੇ ਜਾਂ ਗਰਮੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ । 2
11. ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ ਅਧੀਨ ਪਾਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
12. ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ । 2
13. ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? 2
14. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? 2
15. ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2

ਭਾਗ-III

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

4×5=20

16. ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਜ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ ।

5

ਜਾਂ

ਮੱਕੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਓ :

5

(i) ਦੋ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ

(ii) ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ

(iii) ਬੀਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ

(iv) ਝਾੜ (ਉਪਜ)

(v) ਵਾਢੀ

17. ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦੇ ਪੰਦੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕੋਈ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ ।

5

ਜਾਂ

ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਚੂਚੇ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕੋਈ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ ।

5

18. ਗ੍ਰੈਮਿਨੀ ਫੈਮਿਲੀ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ ।

5

ਜਾਂ

ਆਕਸੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਣ-ਆਕਸੀ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਜ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ ।

5

19. ਫਾਈਲਮ ਪ੍ਰੋਟੋਜ਼ੋਆ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲੱਛਣ ਲਿਖੋ ।

5

ਜਾਂ

ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲਾਭ ਲਿਖੋ ।

5

(Hindi Version)

ਨੋਟ: (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 065 अवश्य लिखें ।

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें मुख पृष्ठ सहित 28 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं ।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जाएगा ।

(iv) कोई अतिरिक्त शीट नहीं मिलेगी । इसलिए उचित उत्तर ही लिखें और लिखा हुआ उत्तर न काटें ।

(v) प्रत्येक प्रश्न का उत्तर समाप्त हो जाने के पश्चात् एक लाइन लगा दीजिए ।

(vi) प्रश्न-पत्र को तीन भागों में बाँटा गया है :

भाग-1: इस भाग में चार प्रश्न हैं । सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

प्रश्न सं. 1: इसके आठ उप-भाग हैं । इसमें आठ एक-एक अंकों के 'बहुविकल्पी प्रश्न' हैं ।

प्रश्न सं. 2 : इसके आठ उप-भाग हैं। इसमें आठ एक-एक अंकों के 'रिक्त स्थान भरो' प्रश्न हैं।

प्रश्न सं. 3 : इसके आठ उप-भाग हैं। इसमें आठ एक-एक अंकों के 'सही/गलत कथन' प्रश्न हैं।

प्रश्न सं. 4 : इसके चार उप-भाग हैं। इसमें चार एक-एक अंकों के 'सही मिलान करो' प्रश्न हैं।

भाग-II : इस भाग में दो-दो अंकों वाले ग्यारह प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग एक-दो वाक्यों में दीजिए। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

भाग-III : इस भाग में पाँच-पाँच अंकों वाले चार प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग पाँच-छह वाक्यों में दीजिए। इन प्रश्नों में 100% आंतरिक छूट है।

भाग-I

1. निम्नलिखित बहुविकल्पी प्रश्नों के सही उत्तर का चयन कीजिए : 8×1=8

(i) निम्नलिखित में से जैविक खाद कौन-सी है ? 1

(क) रुड़ी खाद (ख) हरी खाद

(ग) कम्पोस्ट खाद (घ) इनमें से सभी

(ii) 'मटर अगेता-6' किस सब्जी की उन्नत किस्म है ? 1

(क) मूली (ख) मटर

(ग) गाजर (घ) शलगम

(iii) जुगाली करने वाले जानवरों के पेट में सबसे बड़ा महत्वपूर्ण अंग कौन-सा है ? 1

(क) दिल (ख) गुर्दा

(ग) फेफड़े (घ) रुमेन

(iv) सफेद लेगहार्न मुर्गी किस रंग के अंडे देती है ? 1

(क) सफेद (ख) लाल

(ग) भूरे (घ) काले

(v) एकबीज-पत्री पौधा कौन-सा है ? 1

(क) चना (ख) मक्का (ग) मटर (घ) मूँग

(vi) फूल के नर भाग को क्या कहते हैं ? 1

(क) अंडाशय (ख) पराग नली

(ग) पुंकेसर (घ) वर्तिकाग्र

(vii) होमो सेपियन्स किसका वैज्ञानिक नाम है ? 1

(क) शेर (ख) हाथी

(ग) हिरण (घ) मनुष्य

(viii) मधुमक्खियाँ मुख्यतः क्या प्राप्त करने के लिए पाली जाती हैं ? 1

(क) शहद (ख) दूध

(ग) मांस (घ) अंडे

2. निम्नलिखित रिक्त स्थानों में कोष्ठक में से ठीक शब्द चुनकर भरें : 8×1=8
- (i) गेहूँ _____ की फसल है। (रबी/खरीफ) 1
- (ii) उमरान _____ की उन्नत किस्म है। (मूली/बेर) 1
- (iii) होल्स्टीन फ्रीज़ियन, गाय की _____ नस्ल है। (विदेशी/देशी) 1
- (iv) बर्ड फ्लू बीमारी _____ को लगती है। (मुर्गियों/मछलियों) 1
- (v) निषेचन के बाद फूल से _____ बनता है। (तना/फल) 1
- (vi) पौधे _____ वस्तुएँ हैं। (निर्जीव/सजीव) 1
- (vii) खरगोश में मुख्य श्वसन अंग _____ हैं। (फेफड़े/गुर्दे) 1
- (viii) कीटों में _____ जोड़ी टाँगें होती हैं। (दस/तीन) 1

3. निम्नलिखित कथनों में से सही / गलत का चयन कीजिए : 8×1=8
- (i) कृषि के लिए दोमट मिट्टी सर्वोत्तम मानी गयी है। 1
- (ii) गुल्ली-डंडा खरपतवार धान की फसल में उगता है। 1
- (iii) अंगूर के नए पौधे कलम लगाकर तैयार किए जाते हैं। 1
- (iv) मुर्गियाँ मांस और अंडे प्राप्त करने के लिए पाली जाती हैं। 1
- (v) कृषि आधारित धन्धों में से डेयरी फार्मिंग का धंधा सर्वोत्तम है। 1
- (vi) हरे चारे के अचार को साइलेज कहते हैं। 1
- (vii) गाय और भैंस स्तनधारी जंतु हैं। 1
- (viii) कीटों के रक्त का रंग हरा होता है। 1

4. सही मिलान कीजिए : 4×1=4
- (i) नाइट्रोजन-युक्त खाद (क) ऊँट 1
- (ii) भैंस का औसत गर्भकाल (ख) पौधे के लिए भोजन बनाना 1
- (iii) पत्तों का मुख्य कार्य (ग) 310 दिन 1
- (iv) मरुस्थल का जहाज (घ) यूरिया और अमोनियम सल्फेट 1

भाग-II

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-दो वाक्यों में दीजिए :

5. फसलों को नुकसान पहुँचाने वाले किन्हीं चार कीटों के नाम लिखिए। 11×2=22
6. टमाटर की किन्हीं चार उन्नत किस्मों के नाम लिखिए। 2

7. पौधों को फॉस्फोरस तत्त्व से होने वाले दो लाभ लिखिए। 2
8. धान आधारित कोई दो फसल चक्रों के नाम लिखिए। 2
9. दूध से तैयार किए जाने वाले किन्हीं चार पदार्थों के नाम लिखिए। 2
10. गर्मी या मद काल में आई गाय के कोई दो लक्षण लिखिए। 2
11. मुर्गी पालन (पोल्ट्री फार्मिंग) में पाले जाने वाले किन्हीं चार पक्षियों के नाम लिखिए। 2
12. मुर्गियों में कम अंडा उत्पादन के कोई दो कारण लिखिए। 2
13. पत्तियों के दो रूपांतरण कौन-कौन से हैं? 2
14. प्रकाश-संश्लेषण के दो मुख्य चरण कौन-से हैं? 2
15. खरगोश के श्वसन तंत्र के किन्हीं चार भागों के नाम लिखिए। 2

भाग-III

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर पाँच-छह वाक्यों में दीजिए : 4×5=20

16. जैविक खाद और रासायनिक खाद में कोई पाँच अंतर लिखिए। 5

अथवा

मक्का की खेती का संक्षिप्त विवरण निम्नलिखित अनुसार दीजिए : 5

- (i) दो उन्नत किस्में
- (ii) बीज की मात्रा
- (iii) बुवाई का समय
- (iv) उपज
- (v) कटाई

17. दुधारू पशु पालन के धंधे को सफल बनाने के लिए कोई पाँच मुख्य बातें लिखिए। 5

अथवा

मुर्गियों के चूड़े खरीदते समय ध्यान रखने योग्य कोई पाँच बातें लिखिए। 5

18. घास कुल (ग्रेमिनी फैमिली) के पौधों के कोई पाँच आर्थिक महत्त्व लिखिए। 5

अथवा

ऑक्सी श्वसन और अनॉक्सी श्वसन में कोई पाँच अंतर लिखिए। 5

19. फाइलम प्रोटोजोआ के कोई पाँच लक्षण लिखिए। 5

अथवा

मृत पशुओं के कोई पाँच लाभ लिखिए। 5

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code / paper-code **065** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains **28** pages (including title page) and are properly serialled as soon as you receive it.
- (iii) Question /s attempted after leaving blank page /s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) No extra sheet will be given, so write to the point. Do not strike the written answer.
- (v) Draw a line at the end of each question.
- (vi) The question paper is divided into **three** parts :

Part-I : This section has **four** questions. **All questions are compulsory.**

Q. No. 1 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'Multiple Choice Questions' of one mark each.

Q. No. 2 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'Fill in the Blanks' questions of one mark each.

Q. No. 3 : It has eight sub-parts. It consists of eight 'True/False statement' questions of one mark each.

Q. No. 4 : It has four sub-parts. It consists of four 'Match the Column' questions of one mark each.

Part-II : There are eleven questions of **two** marks each. Answer each question in about one-two sentences. **All questions are compulsory.**

Part-III : This part has four questions of **five** marks each. Answer each question in about five-six sentences. **These questions have 100% internal choice.**

Part-I

1. Choose the correct answers to the following Multiple Choice Questions : 8×1=8
- (i) Which of the following is organic manure ? 1
- (a) Farmyard manure (b) Green manure
- (c) Compost manure (d) All of these
- (ii) 'Matar Ageta-6' is an improved variety of which vegetable ? 1
- (a) Radish (b) Peas (c) Carrot (d) Turnip

- (iii) Which is the largest important organ in the stomach of ruminant animals? 1
- (a) Heart (b) Kidney (c) Lung (d) Rumen
- (iv) What colour eggs does the white leghorn hen lay? 1
- (a) White (b) Red (c) Brown (d) Black
- (v) Which is a monocotyledon plant? 1
- (a) Gram (b) Maize (c) Peas (d) Moong
- (vi) What is the male part of flower called? 1
- (a) Ovary (b) Pollen Tube
(c) Stamen (d) Stigma
- (vii) Homo sapiens is the scientific name of: 1
- (a) Lion (b) Elephant
(c) Deer (d) Human
- (viii) What are honey bees mainly reared to obtain? 1
- (a) Honey (b) Milk
(c) Meat (d) Eggs

2. Fill in the following spaces by selecting the correct word from the brackets : 8×1=8
- (i) Wheat is a _____ crop. (Rabi/Kharif) 1
- (ii) Umran is an improved variety of _____. (Radish/Ber) 1
- (iii) Holstein Friesian is a _____ breed of cow. (Foreign/Indigenous) 1
- (iv) Bird flu disease occurs in _____. (Chicken/Fishes) 1
- (v) After fertilization, the flower is converted to _____. (Stem/Fruit) 1
- (vi) Plants are _____ objects. (Non-living/Living) 1
- (vii) The main respiratory organs in rabbits are _____. (Lungs/Kidneys) 1
- (viii) Insects have _____ pairs of legs. (Ten/Three) 1

3. Choose *True/False* from the following statements : 8×1=8
- (i) Loamy soil is considered best for agriculture. 1
 - (ii) Gulli danda (*Phalaris minor*) weed grows in paddy crop. 1
 - (iii) New grape plants are prepared by sowing cuttings. 1
 - (iv) Chickens are raised for meat and eggs. 1
 - (v) Dairy farming is the best among agriculture-based enterprises. 1
 - (vi) The pickle of green fodder is called silage. 1
 - (vii) Cows and buffaloes are mammals. 1
 - (viii) The blood of insects is green in colour. 1

4. Match the column : 4×1=4
(i) Nitrogenous fertilizers	(a) Camel	1
(ii) Average gestation period of buffalo	(b) Make food for plants	1
(iii) Main function of leaves	(c) 310 days	1
(iv) Ship of the desert	(d) Urea and Ammonium Sulphate	1

Part-II

Answer the following questions in one or two sentences : 11×2=22

- 5. Write the names of any four pests which damage crops. 2
- 6. Write the names of any four improved varieties of tomato. 2
- 7. Write any two advantages of phosphorus to plants. 2
- 8. Write the names of any two paddy-based crop rotation. 2
- 9. Write the names of any four products that can be prepared from milk. 2
- 10. Write any two signs of a cow that is in heat. 2
- 11. Write the names of any four birds reared in poultry farming. 2
- 12. Write any two reasons for low egg production in hens. 2
- 13. Which are the two modifications of leaves ? 2
- 14. Which are the two main stages of photosynthesis ? 2
- 15. Write the names of any four parts of the rabbit's respiratory system. 2

Part-III

Answer the following questions in five-six sentences :

4×5=20

16. Write any five differences between organic fertilizers and chemical fertilizers. 5

OR

Give a brief description of maize cultivation as follows : 5

- (i) Two improved varieties
- (ii) Seed Rate
- (iii) Time of sowing
- (iv) Yield
- (v) Harvesting

17. Write any five main tips for a successful dairy farming business. 5

OR

Write any five things to be kept in mind while buying baby chicks. 5

18. Write any five economic importances of plants of Gramineae family. 5

OR

Write any five differences between aerobic and anaerobic respiration. 5

19. Write any five characteristics of phylum Protozoa. 5

OR

Write any five benefits of dead animals. 5